

Protocol Gezag en Omgang

Dit protocol is geschreven voor de medewerkers van de Raad voor de Kinderbescherming.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	2
1. Uitgangspunten	3
2. Werkwijze	4
2.1. Ordenen van beschikbare informatie en maken van het onderzoeksplan	4
2.2. Uitvoeren onderzoeksplan.....	4
2.3. Concluderen en beslissen.....	4
2.4. Rapporteren en afsluiten.....	4
3. Juridisch Kader	6
3.1. Gezag en omgang na scheiding (1:247, 251, 253a, 377a BW).....	6
3.2. Informatie- en consultatieplicht (1:377b, 377c BW)	6
3.3. Omgang verzocht door anderen dan ouders (1:377a BW)	7
3.4. Voorlopige voorziening tijdens (echt)scheidingsprocedure (822 Rv)	7
3.5. Beëindiging gezamenlijk gezag (1:253n BW).....	7
3.6. Gezagswijziging (1:253o, 253t BW)	7

Inleiding

Ouders komen tijdens de (echt-)scheiding in het ouderschapsplan soms niet tot overeenstemming over beslissingen die ten aanzien van hun kinderen genomen moeten worden. Als mediation en/of hulpverlening evenmin tot een oplossing heeft geleid, zal de rechter hierover een beslissing nemen. Het gaat dan over kwesties rond gezag, verdeling van zorg- en opvoedingstaken, omgang met ouders en derden, hoofdverblijfplaats van het kind, informatie- en consultatieplicht, vervangende toestemming erkenning en vervangende toestemming verhuizing.

De Raad voor de Kinderbescherming (hierna: de RvdK) kan door de rechter gevraagd worden om onderzoek en advies. Ook kan de rechter de RvdK vragen om adviserend op een initiële- of kort geding zitting aanwezig te zijn.

Het doel van de RvdK is om aan de rechter een onderbouwd advies uit te brengen, waarin het belang van het kind centraal staat.

Hierna worden eerst de uitgangspunten en de werkwijze van de adviestaak van de RvdK weergegeven, als aanvulling op de in het kwaliteitskader vermelde werkwijze van het raadsonderzoek. Ten slotte is er een globale weergave van het juridische kader in de meest voorkomende procedures.

1. Uitgangspunten

Als de rechter de RvdK om advies vraagt, gaat de RvdK ervan uit dat ouders er, met of zonder hulp van een mediator¹ of hulpverlening, niet in geslaagd zijn om in het belang van hun kind goede afspraken met elkaar te maken. In de verzoeken van de rechtbank om een raadsonderzoek is bijna altijd sprake van een ernstige scheidingsproblematiek, waarin heftige conflicten tussen ouders, zoals huiselijk geweld een rol kunnen spelen. Er is vaak sprake van onveiligheid en ontwikkelingsbedreiging voor het kind. Door middel van onderzoek komt de RvdK, vanuit het perspectief van het kind gezien, tot een advies aan de rechter. Ook kunnen er redenen zijn om het onderzoek uit te breiden naar een beschermingsonderzoek, om te bezien of hulpverlening in het kader van een kinderschermingsmaatregel noodzakelijk is.

Het kind heeft recht op het onderhouden van een relatie met ieder van zijn ouders. Op basis daarvan wijst de RvdK de ouders op hun verantwoordelijkheid en zoekt met hen naar mogelijkheden om een duurzame regeling te treffen waarbij de relatie van het kind met beide ouders wordt behouden.

In het onderzoek van de RvdK staat de ontwikkeling van het kind centraal. Bij de besluitvorming en het advies gaat het om een afweging van verschillende kindbelangen, die van invloed zijn op die ontwikkeling. Hierin is de opvoedingscontext van het kind van groot belang.

Voor ieder onderzoek en rapport gezag en omgang geldt: het belang en perspectief van het kind staat duidelijk beschreven; de afweging van dit belang en de relatie met het juridisch kader wordt expliciet genoemd.

¹ O.a. na een verwijzing naar 'mediation naast rechtspraak' vanuit het juridisch loket of de rechtbank.

2. Werkwijze

Na het verzoek tot onderzoek van de rechter vormt de beschikbare informatie de start het onderzoek. Voor de gesprekken met ouders, kind en informanten gelden de volgende uitgangspunten:

- Kind en ouders worden altijd geïnformeerd over de reden en werkwijze van het raadsonderzoek en over het advies.
- Kind en ouders worden gesproken met het oog op het verzamelen van informatie.
- Kind en ouders worden in principe afzonderlijk gesproken. Als er in het gesprek met een kind wel een ouder aanwezig is en dit is van invloed op het gesprek, dan wordt dit in het rapport vermeld. Als een ouder geen toestemming geeft om met het kind te spreken, dan wordt dit nadrukkelijk in het rapport vermeld. Ook met vermelding van de invloed die dit heeft op het advies.
- De voor het onderzoek relevante informatie vanuit de gesprekken met het kind en informanten wordt besproken met de ouders.

Het raadsonderzoek kent de volgende processtappen: 'ordenen van beschikbare informatie', 'maken van het onderzoeksplan', 'uitvoeren onderzoeksplan', 'concluderen en beslissen' en 'rapporteren en afsluiten'.

2.1. Ordenen van beschikbare informatie en maken van het onderzoeksplan

Op basis van de geordende informatie vindt er een overleg plaats waarin de onderzoeksvragen en het onderzoeksplan worden opgesteld. De RvdK werkt multidisciplinair; bij elk overleg en bij elk besluit zijn minimaal twee geregistreerde raadsmedewerkers betrokken. Zonodig een gedragsdeskundige en/of een juridische deskundige. Het onderzoeksplan wordt met de ouders besproken. Hierin staat welke informatie de RvdK nog nodig heeft en aan wie deze informatie wordt gevraagd. Concreet gaat het dan om het verzamelen van informatie over bijvoorbeeld: de draagkracht van het kind, de mogelijkheden en belemmeringen van ouders en hun netwerk, de context van de scheiding, de hulpverlening van ouders en/of kind. Daarnaast wordt afgesproken welke informanten benaderd worden en of en zo ja welke specifieke onderzoeksmiddelen (bv. een interactie-observatie) nog nodig zijn. Ook kan de RvdK kiezen voor een specifieke vorm van aanpak, bijvoorbeeld een onderzoeks- of netwerkberaad waaraan alle betrokkenen deelnemen.

2.2. Uitvoeren onderzoeksplan

In het raadsonderzoek kan op elk moment een gedragsdeskundige consultatief worden betrokken. Zo nodig verricht een gedragsdeskundige een deelonderzoek. Daarnaast wordt zonodig een juridisch deskundige betrokken. Beslissingen worden nooit door één persoon genomen.

2.3. Concluderen en beslissen

Nadat alle onderzoeksactiviteiten hebben plaatsgevonden, wordt in het besluitvormend overleg aan de hand van de bevindingen en onderzoeksresultaten een overwogen besluit genomen over het advies. Bij het besluit zijn minimaal twee geregistreerde raadsmedewerkers betrokken. Zonodig ook een juridisch deskundige.

2.4. Rapporteren en afsluiten

Nadat de onderzoeksresultaten en het advies met ouders en kind zijn besproken, wordt het conceptrapport ter inzage aangeboden aan de ouders en eventueel de jongere.² Ouders en kind krijgen vijf werkdagen om het conceptrapport te lezen en hierop te reageren. In uitzonderingsgevallen kan de RvdK – na overleg – van deze termijn afwijken. De reacties van ouders en kind worden als bijlage toegevoegd aan het rapport. Als de ouders en/of het kind feitelijke onjuistheden signaleren, wordt dit in het rapport hersteld. In het definitieve raadsrapport

² Uitgebreidere informatie in paragraaf 4.5 van het Kwaliteitskader 2021.

vermeldt de RvdK of de reacties hebben geleid tot aanpassingen in het raadsrapport, het besluit of het advies. Daarna wordt het definitieve rapport verzonden aan de rechtbank.

3. Juridisch Kader

3.1. Gezag en omgang na scheiding (1:247, 251, 253a, 377a BW³)

Bij zaken betreffende (echt)scheiding van de ouders en omgang met de kinderen gelden de volgende wettelijke uitgangspunten:

- Na scheiding van de ouders blijven zij het gezamenlijke gezag over hun kinderen uitoefenen (1:251 BW).
- Bij het verzoek tot echtscheiding moeten ouders aan de rechtbank een ouderschapsplan overleggen (1:247a BW). In dit ouderschapsplan behoren ouders al een regeling te treffen met betrekking tot de verdeling van de zorg- en opvoedingstaken.
- De rechter kan op verzoek van één of beide ouders één ouder met het gezag over de kinderen belasten (1:251a BW). De rechter gaat hiertoe slechts over als de tussen de ouders bestaande communicatieproblemen zo ernstig zijn dat er een onaanvaardbaar risico is dat de kinderen klem of verloren raken tussen de ouders en dat niet te verwachten is dat hierin binnen afzienbare tijd verandering zal komen.
- Het kind en de niet-verzorgende ouder met gezamenlijk gezag hebben recht op omgang met elkaar (1:377a BW). De rechter zal in principe het recht op omgang niet langdurig ontzeggen aan de ouder met gezag over het kind, maar veelal tot een tijdelijke opschorting beslissen om de ouders in de gelegenheid te stellen alsnog tot een oplossing van de problemen te komen (1:377a juncto 1:253a BW).⁴ Bij ouders met gezag gaat het primair niet over omgang, maar over de wijze waarop ouders de zorg- en opvoedingstaken verdelen.
- Het kind en de niet-verzorgende ouder die niet met het gezag over het kind is belast hebben eveneens recht op omgang met elkaar (1:377a BW). Dit recht kan al dan niet tijdelijk door de rechter worden ontzegd op basis van de volgende gronden:
 - omgang ernstig nadeel oplevert voor de geestelijke of lichamelijke ontwikkeling van het kind, of;
 - de ouder kennelijk ongeschikt of kennelijk niet in staat moet worden geacht tot omgang of;
 - het kind, dat twaalf jaar of ouder is, bij zijn verhoor van ernstige bezwaren tegen omgang met zijn ouder heeft doen blijken, of;
 - omgang anderszins in strijd is met zwaarwegende belangen van het kind.

Indien de verzorgende ouder geen enkele medewerking aan een effectuering van een door een rechter in het belang van het kind opgelegde omgangsregeling verleent, kan de rechter o.a. een dwangsom aan de verzorgende ouder opleggen. Indien aan de gronden van een kinderschermingsmaatregel wordt voldaan, kan de rechter op verzoek van de RvdK een dergelijke maatregel opleggen.

De rechter kan aan de RvdK onderzoek en advies vragen in bovenstaande zaken betreffende gezag na (echt)scheiding, verblijfplaats van de minderjarige en omgang. Tevens kan de rechter de RvdK onderzoek en advies vragen met betrekking tot de hierna te noemen onderwerpen.

3.2. Informatie- en consultatieplicht (1:377b, 377c BW)

Het is de plicht van de verzorgende ouder:

de andere ouder op de hoogte te stellen van gewichtige aangelegenheden met betrekking tot de persoon en het vermogen van de minderjarige en die ouder te raadplegen over daaromtrent te nemen beslissingen (1:377b BW)

³ BW: Burgerlijk Wetboek.

⁴ Een rechter kan gebruik maken van de stringente ontzeggingsgronden, die ook gelden voor een ouder, die niet met het gezag is belast.

De niet-verzorgende ouder dient desgevraagd op de hoogte gesteld te worden door derden die beroepshalve beschikken over belangrijke informatie over de minderjarige of diens verzorging en opvoeding. (1:377c BW)

3.3. Omgang verzocht door anderen dan ouders (1:377a BW)

Naast de ouders kan een verzoek om omgang met het kind worden ingediend door degene die in een nauwe persoonlijke betrekking staat tot de minderjarige (bijv. familieleden, pleegouder(s), stiefouder(s), biologische vader die het kind niet heeft erkend). De rechtbank bepaalt vooraf of er naar de mening van de rechtbank sprake is van family-life als voorwaarde om het verzoek tot omgang te kunnen behandelen. De rechter zal een verzoek afwijzen als er sprake is van één van de vier in de wet genoemde ontzeggingsgronden (1:377a BW).

3.4. Voorlopige voorziening tijdens (echt)scheidingsprocedure (822 Rv⁵)

Gedurende de scheidingsprocedure kunnen beide of één van de ouders de rechter verzoeken de kinderen voorlopig aan één van hen toe te vertrouwen dan wel de verblijfplaats van het kind bij één van hen te bepalen. Ook kunnen beide of één van de ouders de rechter vragen om een verdeling van de zorg- en opvoedingstaken vast te stellen voor de duur van de (echt)scheidingsprocedure.

3.5. Beëindiging gezamenlijk gezag (1:253n BW)

Op verzoek van niet of niet meer met elkaar gehuwde ouders, of op verzoek van één van hen, kan de rechter het gezamenlijk gezag beëindigen, indien dit in het belang is van het kind. Dit is mogelijk indien sprake is van gewijzigde omstandigheden of indien eerder van onjuiste of onvolledige gegevens is uitgegaan. De rechter bepaalt, uitgaande van het belang van het kind, of en, zo ja, aan wie van de ouders voortaan het gezag toekomt.

3.6. Gezagswijziging (1:253o, 253t BW)

Indien, door een beslissing van de rechter, één ouder met het gezag is belast, kan daarvan wijziging gevraagd worden op grond van gewijzigde omstandigheden of omdat bij de beslissing is uitgegaan van onjuiste of onvolledige gegevens. Het verzoek kan worden ingediend door een of beide ouders. Indien verzocht wordt om alsnog gezamenlijk met het gezag belast te worden, kan dit verzoek door beide of één van hen gedaan worden.

Indien één ouder het gezag heeft, kan de rechter op verzoek van deze ouder en/of een ander, die in een nauwe persoonlijke betrekking tot het kind staat, verzoekers gezamenlijk met het gezag belasten. Indien er een andere ouder is, dienen verzoekers voorafgaand aan het verzoek tenminste één jaar gezamenlijk de zorg voor het kind te hebben gehad, terwijl de verzoekende ouder minstens drie jaar alleen met het gezag belast moet zijn geweest. Het verzoek wordt afgewezen indien, mede in het licht van de belangen van de andere ouder, gegronde vrees bestaat dat bij inwilliging de belangen van het kind zouden worden verwaarloosd (1:253t BW). Tevens kan een dergelijk verzoek vergezeld gaan van een verzoek tot wijziging van de geslachtsnaam van het kind in de geslachtsnaam van een van de verzoekers. Dit verzoek tot naamswijziging wordt afgewezen als het verzoek tot gezamenlijk gezag wordt afgewezen of als het belang van het kind zich tegen een naamswijziging verzet.

⁵ Rv: Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.